



Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 26.06.2025

nr 1-6/3198-1

Meie 02.09.2025

nr 1-12/690-2

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõu koostöölastamine

Kultuuriministeerium tänab Siseministeeriumi hea koostöö eest välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõu menetlemisel. Kultuuriministeeriumi välja toodud probleemidele on lahendusi pakutud ja meie sisendiga on arvestatud. Kultuuriministeerium koostöölastab eelnõu, aga toome siiski välja mõned täiendavad ettepanekud ja tähelepanekud, mis seotud kohanemisprogrammi korraldusega.

1. Teeme ettepaneku lisada eelnõu § 29 lõikesse 1 täiendav punkt 4 järgmises sõnastuses:

„4) teavitab Kultuuriministeeriumi vajadusest pakkuda taotlejale kohanemisprogrammis osalemist.“.

Antud täienduse eesmärk on tagada, et Kultuuriministeeriumil oleks menetluse algusest alates kohene teave kohanemisprogrammi teenuse pakkumise vajadusest ning teenuse saajate taustast. Kuna menetluse periood ei ole pikk, aitab varajane teavitus kaasa teenuse õigeaegsele osutamisele. Andmete edastamine planeeritakse korraldada automaatselt läbi koolitusmooduli ja rahvusvahelise kaitse andmise registri (edaspidi ka *RAKS*) andmevahetuslahenduse, mis vähendab töökoormust ning võimaldab tagada teenuse kiire ja tõrgeteta osutamise.

2. Teeme ettepaneku sõnastada eelnõu § 82 lõige 4 järgmiselt:

„(4) Valdkonna eest vastutav minister võib kohanemisprogrammis sätestatud ülesande täitmiseks sõlmida halduslepingu halduskoostöö seaduses sätestatud korras. Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.“.

Muudatus ühtlustab kohanemisprogrammi korraldamist puudutava regulatsiooni teiste seaduses sätestatud teenuste (nt Sotsiaalkindlustusameti ning Politsei- ja Piirivalveameti ülesandeid puudutav regulatsioon, vt § 43 lg 4 ja 45 lg 4) korraldamisega. See tagab õigusselguse ning võimaldab halduslepingu alusel paindlikumalt kaasata teenuse osutamisse partnereid. Samas rõhutatakse täiendusega, et halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

3. Palume selgitust eelnõu § 84 lõike 1 kohta. Seni on Kultuuriministeerium saanud kõikide sihtrühmade andmed elamislubade ja töölubade registri (edaspidi ka *ETR*) kaudu. Uue regulatsiooni järgi lisanduvad Kultuuriministeeriumi sihtrühma rahvusvahelise kaitse taotlejad, mistõttu on vältimatu andmete liikumine rahvusvahelise kaitse andmise registrist. Ebaselgeks jääb aga, kas andmeedastus hõlmab üksnes taotlejate andmeid või ka rahvusvahelise kaitse saajate ning

ajutise kaitse saajate andmeid. Samuti vajab selgitamist, kas ETR-sse jäävad edaspidi ainult tavarände raames saabunud isikute andmed. Soovitame eelnõus täpsustada registrite pädevuste ja andmevoogude jaotust, et vältida õiguslikke ja tehnilisi ebakõlasid. Ka seletuskirja lisas 6 rakendusakti kavandina toodud rahvusvahelise kaitse andmise registri põhimääruse kavandi § 18 pealkiri (Taotleja ning ajutise kaitse või rahvusvahelise kaitse alusel elamisloa saanud välismaalase kohanemisprogrammis osalemise andmed) viitab sellele, et RAKS-is sisalduvad andmed nii rahvusvahelise kaitse taotlejate kui ka saajate ja ajutise kaitse saajate kohta.

4. Eelnõu § 87 lõigete 1 ja 2 vahel esineb ebakõla. Lõikes 1 on koostööpartneritena nimetatud Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ja Politsei- ja Piirivalveamet, kuid Kultuuriministeeriumi ei mainita. Lõikes 2 lisandub aga Kultuuriministeerium nende asutuste hulka, kellel on kohustus täita lõikes 1 nimetatud õigusaktidest tulenevaid kohustusi ning edastada andmeid ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile. Palume selgitust, kas Kultuuriministeeriumile soovitakse panna rahvusvahelise kaitse alaseid koostöö- ja andmeedastuskohustusi või on tegemist tehnilise ebatäpsusega. Palume täpsustada lõigete 1 ja 2 vahelist seost ning ühtlustada asutuste loetelu.

5. Palume täiendada seletuskirja arengukavasid puudutavat peatükki (lk 3) Sidusa Eesti arengukavaga:

“Sidusa Eesti arengukava 2021–2030 eesmärgiga “Eesti on sidus ja kaasav ühiskond”, mis seab sihiks ühiskonnas ühtekuuluvuse ja demokraatlike väärtuste kandmise sõltumata keele- ja kultuuritaustast. Eelnõu elluviimine toetab otseselt seda eesmärki, edendades kaasavat kohanemist ja lõimumisteedkonda ning tugevdades ühiskonna sidusust ja elanike ühtekuuluvustunnet.”.

6. Kultuuriministeerium teeb ettepaneku täiendada ka seletuskirja lisas 6 toodud rakendusaktide (ETR-i ja RAKS-i põhimäärused) kavandeid. Mõistame, et tegemist on esialgsete kavanditega ning täpne sõnastus koostatakse hilisemas etapis, kaasates kõiki asjassepuutuvaid asutusi. Toome oma ettepanekud välja seaduseelnõu kooskõlastamise etapis seetõttu, et vältida olukorda, kus rakendusaktide kavandite menetlemisel selgub, et meie väljapakutud muudatused eeldavad siiski eelnõu täiendamist või välismaalaste seaduse muutmist. Kui selline vajadus peaks ilmnenema, saab vastavad muudatused juba praegu seaduseelnõusse lisada.

6.1. Teeme ettepaneku asendada seletuskirja lisas 6 toodud rakendusaktide kavandis mõiste „kohanemisprogrammi koolitusmooduli veebiliides“ mõistega „kohanemisprogrammi koolitusmooduli alamandmekogu“.

Mõiste „veebiliides“ viitab tehnilisele kasutajaliidesele, millel puudub iseseisev õiguslik tähendus avaliku teabe seaduse kontekstis. Kultuuriministeeriumi roll ei piirdu pelgalt liidese haldamisega, vaid hõlmab iseseisvat andmetöötlust. Koolitusmooduli alamandmekoguna käsitlemine annab sellele andmekogu tähenduse avaliku teabe seaduse kontekstis. Alamandmekogu termin kasutamine peegeldab täpselt Kultuuriministeeriumi volitusi volitatud töötlejana, määratledes tema õigused, kohustused ja vastutuse andmete töötlemisel.

6.2. Teeme ettepaneku lisada seletuskirja lisas 6 toodud rahvusvahelise kaitse andmise registri põhimääruse kavandi § 18 lõikesse 1 täiendav punkt 7 järgmises sõnastuses:

„7) kohustuslikus korras kohanemisprogrammi suunatud rahvusvahelise kaitse taotlejate, rahvusvahelise kaitse saajate ja ajutise kaitse saajate kohta käesoleva paragrahvi lõikes 2 loetletud andmed, mis kantakse koheselt kohanemisprogrammi koolitusmooduli alamandmekogusse, mille volitatud töötlejaks on Kultuuriministeerium.“.

Tähelepanu vajab kohanemisprogrammi andmete liikumise korraldus. Vastavalt uuele regulatsioonile lisanduvad Kultuuriministeeriumi sihtrühma rahvusvahelise kaitse taotlejad,

mistõttu peab nende andmete edastamine RAKSist koolitusmoodulisse toimuma viivitamata. Kohustuslikus korras kohanemisprogrammi suunatud isikute (§ 18 lõikes 2 loetletud) andmed tuleb kanda kohe koheselt kohanemisprogrammi koolitusmooduli alamandmekogusse, mille volitatud töötlejaks on Kultuuriministeerium.

Siinkohal viitame ka meie ettepanekule täiendada eelnõu § 29 lõiget 1 punktiga 4 („teavitab Kultuuriministeeriumi vajadusest pakkuda taotlejale kohanemisprogrammis osalemist“). Mõlema muudatuse eesmärk on tagada, et Kultuuriministeeriumil oleks rahvusvahelise kaitse menetluse algusest alates kohene teave teenuse pakkumise vajadusest ja teenuse saajate taustast, et vältida viivitusi ning tagada teenuse õigeaegne osutamine.

6.3. Teeme ettepaneku täiendada seletuskirja lisas 6 toodud rahvusvahelise kaitse andmise registri põhimääruse kavandi § 18 lõiget 2 kontaktandmete ja rahvuse andmetega ning sõnastada see järgmiselt:

„(2) Kohanemisprogrammi korraldamiseks töödeldakse koolitusmooduli alamandmekogus taotleja ning ajutise kaitse või rahvusvahelise kaitse alusel elamisloa saanud välismaalase kohta andmekogusse kantud või kohanemisprogrammi korraldajale esitatud järgmisi andmeid:

- 1) ees- ja perekonnanimi, sünniaeg, isikukood, kodakondsus, rahvus ja sünniriik;
- 2) kontaktandmed, sealhulgas kontaktaadress (tänav või talu, maja- ja korterinumbr, küla või alev või linn, vald, maakond, sihtnumber), e-posti aadress ja telefoninumber;
- 3) hariduse ja töötamise andmed;
- 4) keelteoskus;
- 5) Eestis viibimise seadusliku aluse andmed ja elamisloa kehtivusaeg;
- 6) teave erivajaduse või tervises seisundi kohta, mis mõjutab kohanemisprogrammis osalemise ulatust ja viisi.“.

Kontaktandmete (aadress, e-posti aadress ja telefoninumber) ning rahvuse lisamine andmekoosseisu on vajalik kohanemisprogrammi praktiliseks korraldamiseks. Kontaktandmete töötlemine võimaldab programmi korraldajal edastada osalejatele teavitusi ja kutseid koolitustele, tagada sujuv suhtlus ning vähendada riski, et isik jääb programmist kõrvale tehnilistel põhjustel.

Rahvuse andmete kogumine on põhjendatud programmi sisu ja metoodika kohandamiseks. Rahvus võib mõjutada osalejate kultuuritausta, õpiharjumusi ja vajadust teatud tugimeetmete järele. Sellise info olemasolu võimaldab koolitusmooduli kaudu pakkuda paremini sihtrühmale kohandatud lahendusi ning tõsta programmi tulemuslikkust.

Mõlemad andmeelemendid on seega otseselt seotud kohanemisprogrammi eesmärgiga toetada välismaalaste tõhusat lõimumist Eesti ühiskonda.

6.4. Teeme ettepaneku täiendada seletuskirja lisas 6 toodud elamislubade ja töölubade registri põhimääruse muudatuse kavandit kohanemisprogrammi koolitusmooduli alamandmekogu osas. ETRi põhimääruse muutmise kavandit tuleb täiendada sarnaselt RAKSi põhimääruse kavandiga, sätestades, et:

- kõikide kohanemisprogrammi läbima kohustatud isikute andmed kantakse sama andmekoosseisuga koolitusmooduli alamandmekogusse;
- Politsei- ja Piirivalveamet suunab isiku kohanemisprogrammi ainult ühel korral – elamisloa väljastamisel;
- edasised teavitused ja suunamised korraldab Kultuuriministeerium rakendusasutuse kaudu;
- koolitusmoodul liigitatakse alamandmekoguks, mille volitatud töötlejaks on Kultuuriministeerium.

Ettepanek tagab, et ETR ja RAKS toimivad samadel põhimõtetel ning kohanemisprogrammi andmete haldus on ühtne ja selge. Alamandmekogu loomine Kultuuriministeeriumi vastutusalas

toetab ühe korra andmete esitamise põhimõtet, määratleb üheselt vastutuse ja loob juriidilise aluse KUMi rollile kohanemisprogrammi korraldajana.

6.5. Teeme ettepaneku täiendada ETRi ja RAKSi põhimäärusi, lisades mõlemasse põhimäärusesse (ETR ja RAKS) uus lõige järgmises sõnastuses:

„Kohanemisprogrammi koolitusmooduli alamandmekogus võib töödelda kohanemisprogrammi korraldamiseks vajalike andmetega, mis pärinevad teistest riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest. Vastutaval ja volitatud töötlejal on õigus korraldada vastav andmevahetus seadusega või selle alusel antud õigusakti alusel talle pandud ülesannete täitmiseks.“.

Kohanemisprogrammi oluline osa on keeleõppe tegevused, mille kohta andmeid hallatakse peamiselt EHIS-is ja Töötukassa andmekogudes. Selleks, et Kultuuriministeeriumil oleks kohanemisprogrammi korraldamiseks ja seireks terviklik ning ajakohane andmestik, peab olema võimalik koolitusmooduli alamandmekogu täiendada ka nende andmetega. Mõlema põhimääruse täiendamine loob selge õigusliku aluse andmevahetuseks ning toetab ühe korra andmete esitamise põhimõtet, vähendades haldus- ja töökoormust ja dubleerimise riski.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heidy Purga
minister

Margarita Källo 5624 5840 margarita.kallo@kul.ee
Siiri Pelisaar 628 2225 siiri.pelisaar@kul.ee
Mari Kõrtsini 628 2254 mari.kortsini@kul.ee